

Ковальова Д. С.

Державний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Шведова Г. А.,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри

правового забезпечення безпеки бізнесу,

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

АФЕКТ ТА ЙОГО КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗНАЧЕННЯ

У Кримінальному кодексі України (далі ККУ) не надано вказівки на будь-який емоційний стан, який притаманний виразу «сильне душевне хвилювання». Термін «стан сильного душевного хвилювання» використано в п'яти нормах ККУ: ч. 4 ст. 36 «Необхідна оборона», ч. 3 ст. 39 «Крайня необхідність», п. 7 ч. 1 ст. 66 «Обставини, які пом'якшують покарання», ст. 116 «Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання», ст. 123 «Умисне тяжке тілесне ушкодження, заподіяне у стані сильного душевного хвилювання» [1].

Стан сильного душевного хвилювання звикли ототожнювати із такими поняттями, як афект. Зокрема, М. Й. Коржанський вважає, що жодний інший емоційний стан, окрім стану афекту, не може настільки суттєво вплинути на психічну діяльність людини, щоб особа втратила здатність усвідомлювати свої дії та (або) керувати ними [2].

Афект - короткочасний емоційний стан, який виникає у відповідь на раптову зміну важливих для людини життєвих обставин, супроводжується змінами у функціонуванні внутрішніх органів і різко вираженими руховими проявами. Він є різновидом емоційних порушень, та розвивається в критичних умовах при нездатності знайти адекватний вихід із небезпечних, найчастіше раптово сформованих ситуацій [3].

За своєю природою афект поділяється на два види:

- Афект фізіологічний – короткочасний хворобливий розлад психічної діяльності неспіхичного рівня, що виникає раптово під впливом зовнішніх факторів. Даний вид афекту виникає внаслідок вияву емоцій гніву, страху тощо, і характеризується звуженням свідомості, руховим збудженням і діями, спрямованими на знищення подразника.

- Афект патологічний – короткочасний хворобливий розлад психіки, що виникає раптово під впливом зовнішніх факторів. Виявляється у глибокому затьмаренні свідомості, бурхливому руховому збудженні і діях, спрямованих проти подразника.

Афект фізіологічний відрізняється від афекту патологічного, тим що за одного стану людину визнають осудною, а за іншим – ні [4].

У Кримінальному кодексу існує декілька статей, які включають в себе це визначення. Наприклад ст. 116 ККУ «Умисне вбивство, вчинене в стані

сильного душевного хвилювання» де законодавець прописав що, умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання, зумовленому жорстоким поведженням, або таким, що принижує честь і гідність особи, а також за наявності системного характеру такого поведження з боку потерпілого, - карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

Так само як у ст. 123 ККУ «Умисне тяжке тілесне ушкодження, заподіяне у стані сильного душевного хвилювання» зазначається що, умисне тяжке тілесне ушкодження, вчинене в стані сильного душевного хвилювання, викликаного жорстоким поведженням, або таким, що принижує честь і гідність особи, а також за наявності системного характеру такого поведження з боку потерпілого, - карається громадськими роботами на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на строк до двох років [1].

Якщо порівняти ці дві статі до відповідних: ст.115 ККУ «Умисне вбивство» та ст.121 ККУ «Умисне тяжке тілесне ушкодження», можна побачити наскільки сильно різняться санкції від статей які містять вираз «*стан душевного хвилювання*».

Підставою для пом'якшення відповідальності та покарання за злочини, учинені в стані сильного душевного хвилювання, є спрямованість діянь винуватої особи, яка їй загалом не властива і сформувалася під впливом сильних емоцій, що виникли у провокаційній ситуації. Так може бути лише за умови, якщо структурі особистості винуватого не притаманні такі риси, як жорстокість або схильність до насильства. Якщо ж під час кваліфікації злочину буде встановлено, що вчинення насильства постає основною метою дій винуватої особи, а мотив злочину не пов'язаний з конфліктною ситуацією, створеною потерпілим, то призначення покарання за такий злочин здійснюють на загальних підставах [5].

Аналізуючи весь вищевикладений матеріал, можна зробити висновки, що афект є складним психологічним процесом, який виникає через раптову зміну життєвих обставин, та призводить до того що людина не здатна усвідомлювати значення своїх дій, та керувати ними. Кримінальна відповідальність за злочин у стані афекту обумовлена, здатністю особи усвідомлювати характер власних дій або керувати ними, а з іншого боку, визнанням того, що ця здатність певною мірою обмежена розладами контролю дій, освідомленості та сприйняття реальності. Стан афекту є одним з декількох обставин, у кримінальному праві, які можуть пом'якшити покарання, якщо його наявність доведена кваліфікованим фахівцем.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Коржанський М. Й. Проблеми кримінального права : монографія / М. Й. Коржанський. Київ : Атіка, 2003. 280 с.

3. Фармацевтична енциклопедія. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ, 1997. Термінологія. URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/2926/afekt>

4. **Критерії діагностики афективних станів особистості.** URL: <https://ap.uu.edu.ua/article/92>

5. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2017. № 1 (13). Сильне душевне хвилювання: поняття та кримінально-правове значення. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/2768/1/%D0%A1%D0%98%D0%9B%D0%AC%D0%9D%D0%95%20%D0%94%D0%A3%D0%A8%D0%95%D0%92%D0%9D%D0%95%20%D0%A5%D0%92%D0%98%D0%9B%D0%AE%D0%92%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF.pdf>